

ISSN 1999-4214 (print)

ISSN 2957-5095 (online)

ЕУРАЗИЯ ГУМАНИТАРЛЫҚ ИНСТИТУТЫНЫҢ

ХАБАРШЫСЫ

ВЕСТНИК

ЕВРАЗИЙСКОГО
ГУМАНИТАРНОГО
ИНСТИТУТА

BULLETIN

OF THE EURASIAN
HUMANITIES
INSTITUTE

№2/2025

Жылына 4 рет шығады
2001 ж. шыға бастаған

Выходит 4 раза в год
Начал издаваться с 2001 г.

Published 4 times a year
Began to be published in 2001

Астана, 2025

Бас редактор **Дауренбекова Л.Н.**
А.Қ. Құсайынов атындағы Еуразия гуманитарлық институтының доценті,
филология ғылымдарының кандидаты
Жауапты редактор **Алимбаев А.Е.**
А.Қ. Құсайынов атындағы Еуразия гуманитарлық институтының доценті,
философия докторы (PhD)

Редакция алқасы

Аймұхамбет Ж.Ә.	филология ғылымдарының докторы, профессор, Л.Н. Гумилев атындағы ЕҰУ, Астана, Қазақстан
Ақтаева К.	филология ғылымдарының докторы, профессор, А. Мицкевич атындағы Польша университеті, Познань, Польша.
Әбсадық А.А.	филология ғылымдарының докторы, профессор, А. Байтұрсынов атындағы Қостанай өңірлік университеті, Қостанай, Қазақстан
Бредихин С.Н.	филология ғылымдарының докторы, профессор, Солтүстік Кавказ федералды университеті, Ставрополь, РФ
Аасланд Е.	философия докторы (PhD), профессор
Гайнуллина Ф.А.	филология ғылымдарының кандидаты, доцент Ә. Бөкейхан атындағы университеті, Семей, Қазақстан
Ермекова Т.Н.	филология ғылымдарының докторы, профессор, Қазақ ұлттық қыздар педагогикалық университеті, Алматы, Қазақстан
Есиркепова К.Қ.	филология ғылымдарының кандидаты, қауымдастырылған профессор, А. Байтұрсынов атындағы Қостанай өңірлік университеті, Қостанай, Қазақстан
Жүсіпов Н.Қ.	филология ғылымдарының докторы, профессор, Торайғыров университеті, Павлодар, Қазақстан
Каранфил Г.	философия докторы (PhD), профессор, Комрат мемлекеттік университеті, Кишинев, Молдова
Курбанова М.М.	филология ғылымдарының докторы, профессор, Алишер Навои атындағы Ташкент мемлекеттік өзбек тілі мен әдебиеті университеті, Ташкент, Өзбекстан
Қамзабекұлы Д.	ҚР ҰҒА академигі, филология ғылымдарының докторы, профессор, Л.Н. Гумилев атындағы ЕҰУ, Астана, Қазақстан
Құрысжан Л.Ә.	филология ғылымдарының кандидаты, профессор, Ханкук шетелтану университеті, Сеул, Оңтүстік Корея
Онер М.	философия докторы (PhD), профессор, Эгей университеті, Измир, Туркия
Олдфилд А.	Философия докторы (PhD), профессор, Каролина Университеті Каролина, АҚШ
Пименова М.В.	филология ғылымдарының докторы, профессор, Шет ел тілдері институты, Санкт-Петербург, РФ
Сайфулина Ф.С.	филология ғылымдарының докторы, профессор, Қазан федералды университеті, Қазан, Татарстан, РФ
Сенмез О.Ф.	философия докторы (PhD), профессор, Токат Газиосманпаша университеті, Токат, Түркия

Редакцияның мекенжайы: 010009, Астана қ., Жұмабаев даңғ., 4
Телефон/факс: (7172) 561 933; e-mail: eagi.vestnik@gmail.com, сайт: ojs.egi.kz

Еуразия гуманитарлық институтының Хабаршысы.
Меншіктенуші: «А.Қ. Құсайынов атындағы Еуразия гуманитарлық институты»
Қазақстан Республикасы Ақпарат және қоғамдық даму министрлігі Ақпарат комитетінде қайта есепке қойылды. Тіркеу № KZ92VPY00046970 17.03.2022
Басуға 27.06.2025 ж. қол қойылды. Пішімі 60*84 1\8. Қағаз офсеттік Көлемі. БТ.
Таралымы 200 дана. Бағасы келісім бойынша. Тапсырыс № 89
«Ақтаев У.Е.» баспасында басылып шықты

© А.Қ. Құсайынов атындағы Еуразия гуманитарлық институты

Главный редактор **Дауренбекова Л.Н.**
Кандидат филологических наук, доцент Евразийского гуманитарного института имени
А.К. Кусаинова
Ответственный редактор **Алимбаев А.Е.**
Доктор философии (PhD), доцент Евразийского гуманитарного института имени
А.К. Кусаинова

Редакционная коллегия

Аймухамбет Ж.А.	доктор филологических наук, профессор, ЕНУ имени Л.Н. Гумилева, Астана, Казахстан
Актаева К.	доктор филологических наук, профессор, университет имени Адама Мицкевича, Познань, Польша.
Абсадық А.А.	доктор филологических наук, профессор, Костанайский региональный университет имени А.Байтурсынова, Костанай, Казахстан
Аасланд Е.	доктор философии (PhD), профессор
Бредихин С.Н.	доктор филологических наук, профессор, Северо-Кавказский федеральный университет, Ставрополь, РФ
Гайнуллина Ф.А.	кандидат филологических наук, доцент университет имени А. Бокейхана, Семей, Казахстан
Ермекова Т.Н.	доктор филологических наук, профессор, Казахский национальный женский педагогический университет, Алматы, Казахстан
Есиркепова К.К.	кандидат филологических наук, профессор, Костанайский региональный университет имени А. Байтурсынова, Костанай, Казахстан
Жусипов Н.К.	доктор филологических наук, профессор, Торайгыров университет, Павлодар, Казахстан
Каранфил Г.	доктор философии (PhD), профессор, Комратский государственный университет, Кишинев, Молдова
Курбанова М.М.	доктор филологических наук, профессор, Ташкентский государственный университет узбекского языка и литературы им. Алишера Навои, Ташкент, Узбекистан
Камзабекулы Д.	академик НАН РК, доктор филологических наук, профессор, ЕНУ имени Л.Н. Гумилева, Астана, Казахстан
Курысжан Л.А.	кандидат филологических наук, профессор, Университет иностранных языков Ханкук, Сеул, Южная Корея
Онер М.	доктор философии (PhD), профессор, Эгейский университет, Измир, Турция
Олдфилд А.	доктор философии (PhD), профессор, Университет Каролины Каролина, США
Пименова М.В.	доктор филологических наук, профессор, Институт иностранных языков, Санкт-Петербург, РФ
Сайфулина Ф.С.	доктор филологических наук, профессор, Казанский федеральный университет, Казань, Татарстан, РФ
Сенмез О.Ф.	доктор философии (PhD), профессор, Университет Токат Газиосманпаша, Токат, Турция

Адрес редакции: 010009, г. Астана., пр. Жумабаева, 4
Телефон/факс: (7172) 561 933; e-mail: eagi.vestnik@gmail.com, сайт: ojs.egi.kz

Вестник Евразийского гуманитарного института.
Собственник: «Евразийский гуманитарный институт имени А.К. Кусаинова».
Министерством информации и общественного развития Республики Казахстан Комитет информации постановлено на переучет № KZ92VPY00046970 17.03.2022
Подписано в печать 27.06.2025 ж. Формат 60*84 1\8. Бум. Типогр.
Тираж 200. Цена согласовано. Заказ № 89
Напечатано в издательстве «У.Е. Актаева»

©Евразийский гуманитарный институт имени А.К. Кусаинова

Chief Editor **Daurenbekova L.N.**
Candidate of Philological Science, Associate Professor of the A.K. Kussayinov Eurasian Humanities
Institute
Editor-in-Chief **Alimbayev A.E.**
Doctor of Philosophy (PhD), Associate Professor of the A.K. Kussayinov Eurasian Humanities
Institute

Editorial Board

Aimuhambet Zh.A.	Doctor of Philological Sciences, Professor, L.N. Gumilyov ENU, Astana, Kazakhstan
Aktayeva K.	Doctor of Philological Sciences, Professor, Poznan Adam Mitskevich University, Poznan, Poland
Absadyk A.A.	Doctor of Philological Sciences, Professor, Kostanay Regional University named after A.Baitursynov, Kostanay, Kazakhstan
Aasland E.	
Bredikhin S.N.	Doctor of Philological Sciences, Professor, North-Caucasus Federal University, Stavropol, RF
Гайнуллина Ф.А.	Candidate of Philological Sciences, Associate Professor Alikhan Bokeikhan University, Semey, Kazakhstan
Yermekova T.N.	Doctor of Philological Sciences, Professor, Kaz. National Women's Pedagogical University. Almaty, Kazakhstan
Yesirkepova K.K.	Candidate of Philological Sciences, Professor, Kostanay Regional University named after A.Baitursynov, Kostanay, Kazakhstan
Zhusipov N.K.	Doctor of Philological Sciences, Professor, Toraighyrov University, Pavlodar, Kazakhstan
Karanfil G.	Doctor of Philological (PhD), Professor, Komrat Devlet Univerditesi, Kishinev, Moldova
Kurbanova M.M.	Doctor of Philological Sciences, Professor, Tashkent State University of the Uzbek Language and Literature named after Alisher Navoyi, Tashkent, Uzbekistan
Kamzabekuly D.	Academician of NAS RK, Doctor of Philological Sciences, Professor, L.N. Gumilyov ENU, Astana, Kazakhstan
Kuryszhn L.A.	Candidate of Philological Sciences, Professor, Hankuk University of Foreign Studies Seoul Korea
Oner M.	Doctor of Philological (PhD), Professor, Aegean University, Izmir, Turkey
Oldfield A.	Doctor of Philological (PhD), Professor, Coastal Carolina University Carolina, USA
Pimenova M.V.	Doctor of Philological Sciences, Professor, Foreign Languages Institute, St-Petersburg, RF
Seifullina F.S.	Doctor of Philological Sciences, Professor, Kazan Federal University, Kazan, Tatarstan, RF
Senmez O.F.	(PhD), Professor, Tokat Gaziosmanpasa University, Tokat, Turkey

Editorial address: 010009, Astana., 4, Prospect Zhumabayev
Tel/Fax: (7172) 561 933; e-mail: eagi.vestnik@gmail.com, сайт: ojs.egi.kz

Bulletin of the Eurasian Humanities Institute.

Owner: «A.K. Kussayinov Eurasian Humanities Institute».

The Ministry of Information and Public Development of the Republic of Kazakhstan Information Committee decided to re-register No. KZ92VPY00046970 17.03.2022

Signed for printing 27.06.2025 Format 60 * 84 1 \ 8. Paper. Printing house

Circulation 200. Price agreed. Order No. 89

Printed in the publishing house of «U.E. Aktaev»

МАЗМҰНЫ – СОДЕРЖАНИЕ – CONTENTS

ТІЛ БІЛІМІ – ЯЗЫКОЗНАНИЕ – LINGUISTICS

АБЖАМАЛОВА Ж.Е. САҒИДОЛДА Г.	Қазақ және өзбек тілдеріндегі заттық-тұрмыстық лексиканың семантикалық салыстырмалы талдауы	7
АХМЕТОВА Б.З., ТЛЕУЛЕСОВА А.Ш., ЖАЕВА Р.Р.	Производные имена как отражение языкового сознания в высказываниях на территории северного Казахстана	14
АХТАЕВА Н., СҮЛЕЙМЕНОВА Ә., САРЫБАЕВА Б.	Контекстік синоним парадигмасы	22
ӘДІЛОВ М.Е., ЕКИЖИМ., ЖИЕМБАЙ Б.С.	Алакөл атауының этимологиясы: жаңаша көзқарастар мен топонимдік талдау аспектілері	31
БАТЫРБЕКОВА К.А., АЛИМБАЕВ М.Е., МЕДЕТБЕКОВА Н.Н.	Lexico-semantic character of somatic names occurring in the written monument «Baytaratu'l-Vazih»	42
ИСЛАМА., БЕІСЕБАҢЕВА А., САРЕКЕНОВА Қ.Қ., ОСЕРОВ Б.М.	Comparative analysis of political and diplomatic discourse М. Жұмабаевтың «Педагогика» еңбегі және терминология мәселесі	51 60
ПАШАН Д.М., ХАБИЕВА А.А., ЕЛУБАЙ Ә.М.	«Нарғыз» антропонимінің семантикасы, орфографиялық нормасы және қолданылу жиілігі	67
ТӨКЕНҚЫЗЫ Г., ОМАРОВА С.Қ., КАДИРХАН А.К.	Қазіргі телебағдарламалар тілі (қазақ тілі ұлттық корпусының кіші корпустары негізінде)	78

ӘДЕБИЕТТАНУ – ЛИТЕРАТУРОВЕДЕНИЕ – LITERATURE STUDIES

АНАНЬЕВА С.В., ИБРАЕВА Ж.Б., ЖУМСАКБАЕВ А.Т.	Динамические и статические мотивы в повествовательной структуре романа Ильяс Есенберлина «Влюбленные»	91
ЖӨЛЕЛОВА М.С., АРСЛАН М.	Қалқаман Сарин поэзиясындағы ауылға сағыныш: поэзиядағы көркемдік өрнектер («Арқаттағы біздің үй» өлеңінің негізінде)	102
КАЖЫТАЙ Б.К.	Асқар Алтайдың «Туажат» романындағы оксюморондық бейнелеу тәсілі	111
ҚАДЫЛ Т.	Мағаз Разданұлы поэзиясындағы философиялық тереңдік	120

НҰРМАХАНОВА М.Қ., МҰСАЛЫ Л.Ж., СОВЕТОВА З.С.	Белгілі сыншы Қалжан Нұрмахановтың бағалауындағы қазақ-украин әдеби байланыстары	131
СЕРАЛИМОВА С.А., БЕЙСЕНОВА Ж.С	Культурные коды в художественном переводе	140
ТЛЕУБЕКОВА Б.Т., ИБРАЕВА А.Д., ҚИАРЫСТАНОВА Г.Қ.	Көркемдік әдістің әдеби ағымдары мен бағыттары	151

**ТІЛ ЖӘНЕ ӘДЕБИЕТТІ ОҚЫТУ ӘДІСТЕМЕСІ – МЕТОДИКА ПРЕПОДАВАНИЯ ЯЗЫКА И
ЛИТЕРАТУРЫ – METHODOLOGY OF TEACHING LANGUAGE AND LITERATURE**

ИСЕНОВА Ф.К., КАУДЫРОВА А.О., ДҮКЕМБАЙ Г.Н.	Роль рефлексии в формировании языковой личности студентов	162
ЖУМАДИЛОВА М.Н. БЕРКЕНОВА Р.А.	Өзге тілді студенттердің жазу дағдысын қалыптастырудың линводидактикалық әдістеме негіздері	173

*М.С. ЖӨЛЕЛОВА¹ М. АРСЛАН² Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университеті, Астана, Қазақстан¹Памуккале университеті, Денизли, Түркия²(e-mail: miko.tb@mail.ru¹, marslan@pau.edu.tr²)

ҚАЛҚАМАН САРИН ПОЭЗИЯСЫНДАҒЫ АУЫЛҒА САҒЫНЫШ: ПОЭЗИЯДАҒЫ КӨРКЕМДІК ӨРНЕКТЕР («АРҚАТТАҒЫ БІЗДІҢ ҮЙ» ӨЛЕҢІНІҢ НЕГІЗІНДЕ)

Аңдатпа. Мақала Қалқаман Сарин поэзиясындағы ауылға деген сағыныштың көркемдік бейнесін талдауға арналған. Ақынның «Арқаттағы біздің үй» өлеңі негізіндегі ауыл өміріне деген сағынышы, балалық шақтың жылы естеліктері, туған жерге деген сүйіспеншілік лирикалық тәсілдер арқылы ашылады. Өлеңдегі поэтикалық тіл, бейнелеу құралдары мен символдар ұлттық болмысты тереңінен тануға жол сілтейді.

Зерттеу барысында салыстырмалы-тарихи әдістер қолданылып, ауыл тақырыбының қазіргі қазақ лирикасындағы көріністері негізінде талдау жасалды. Ауыл тақырыбы отбасы құндылықтары мен ұлттық рухтың негізі ретінде сипатталып, ақын шығармашылығынан нақты мысалдар келтірілді.

Мақалада Қалқаман Сарин поэзиясының ішкі түйсігі мен сезімдік иірімдері, поэтикалық шеберлігі айқындалады. Ақын өлеңдеріндегі ауылға деген сағыныш — дәстүр мен жаңашылдықтың үйлесімді тоғысын көрсететін көркем үлгі ретінде бағаланады. Сондай-ақ, зерттеу барысында әдебиеттанушылардың пікірлері ескеріліп, ақын шығармашылығының қазіргі әдеби кеңістіктегі орны айшықты көрінеді. Поэзиясындағы ауыл адамдарының өмірі, өткенді сағыну сарыны ұлттық сана мен қазақы таныммен астасып жатыр. Ақын өлеңдерінен оқырман туған жерге деген сағынышты ғана емес, ұлттық құндылықтарға деген терең құрметті де сезінеді. Қазіргі қазақ поэзиясының рухани күшінің артуына өзіндік ықпалын тигізген Қалқаман Сарин шығармаларындағы ауыл бейнесі заманауи лирикадағы ұлттық болмысты жаңаша тану үрдісі арқылы көрініс табады.

Түйін сөздер: Қалқаман Сарин, поэзия, ауылға сағыныш, көркемдік тәсілдер, балалық шақ, табиғат, символика, қазақ лирикасы.

Кіріспе. «Ауыл» концептісі кез келген ұлттың танымында маңызды орын алатыны әуелбастан белгілі. Өйткені адам баласының дүние есігін ашқан, ата-бабасы ғұмыр кешкен жерінен артық мекені жоқ. Қазақ халқы үшін де «ауыл» ұғымы маңызды мәнге ие. Оны біз осыған дейін жазылған көркем туындылардан байқай аламыз. «Атамекен», «ата жұрт», «ата қоныс» ұғымдарының түп төркіні ауылмен сабақтасып жатыр. Осы аталмыш түсініктерді айқындауда зерттеушілер ұғымның мазмұнын нығайта түсетін «толықтырушы» ақын-жыраулар болғанын негіз етеді [1, 45].

Поэзия – адамның жан дүниесіне әсер ететін көркемдікке толы жанр. Поэзия арқылы адамның көңілі шаттанады, тебіренеді. «Поэзия адамның еркін тілімен берілетіндіктен, онда үн де, сурет те және байымды, айқын айтылған түсінік те болмақ» [2, 78].

Ауыл тақырыбы қазақ әдебиетінде маңызды орын алса да, барлық ауылға арналған шығармаларды жоғары дәрежеде жазылған деп біржақты бағалау ғылыми тұрғыдан негізсіз. Әдеби сын мен зерттеулер көрсеткендей, ауыл өмірін суреттейтін кейбір

поэтикалық туындыларда көркемдік тәсілдердің үстірт қолданылуы, символдардың терең мағынамен толық ашылмауы немесе мазмұнның бірсарынды болуы байқалады. Жазушы Оразбек Сәрсенбай осы ой тұрасында «Қазақ поэзиясында ауыл тақырыбын жырламаған ақын жоқтың қасы. Жоқтың қасы емес-ау, жоқ. Ол біз үшін ұлы тақырып, арналы өзек. Амал не, осындай ұлы тақырыпты көбіміз-ақ ұсақтатып барамыз. Қазір қаладан қарыс адым жерден басталатын немесе бірер сағатта-ақ салып ұрып жетіп баратын ауылды аңсап «еңірегенде етегі толатын» жылауық өлеңдердің, бара қалған жағдайда, ана төбесін бір жырлап, мына сайын бір жырлап, ақырында бар болғаны жергілікті ғана мәні бар географиялық атаулардың туристік анықтамалық кітапшасын еске түсіретін топтама жинақтардың, ел аузында айтылып жүрген асыл қазыналарымыз – аңыз-әңгімелерді ешқандай қорытусыз ұйқасқа көшіре салатын, дайындық жауапкершіліктен жұрдай тақпақ тарихшылықтың шамадан тыс көбейіп бара жатқанын жасыра алмаймыз» [3, 274]. Дегенмен, Қазақ поэзиясында ауыл тақырыбына арналған жоғары деңгейдегі туындылар молынан кездеседі. Ауыл өмірінің шынайы бейнесін, ұлттық болмыс пен рухани құндылықтарды тереңінен суреттеген шығармалар қазақ әдебиетінің алтын қорына енген. Атап айтсақ, Ф. Оңғарсынова, Т. Медетбек, Ұ. Есдәулет, С. Нұржан, Ж. Әсербекқызы, А. Бақтыгереева сынды азулы ақындар ауыл тақырыбын жаңаша бір биік деңгейге көтерді. Д. Кәпұлы, А. Елгезек, Е. Жүніс, Қ. Сарин, Т. Толқынқызы сынды алдыңғы буын толқынның қарымды қуатты поэзиясын ары қарай жалғастырды.

Біз зерттеу мақаламызда қазіргі қазақ лирикасында ауыл тақырыбына жиі қалам тербейтін Қалқаман Сариннің «Арқаттағы біздің үй» өлеңіне назар аудардық. Ақынның тіл шеберлігі мен ұлттық мәдениетке деген құрметі оның поэзиясындағы ауыл бейнесін көркем әрі рухани тұрғыдан жоғары деңгейде жеткізуге мүмкіндік береді. Ақынның шығармасы арқылы қазақ халқының ауыл өміріне деген жанашырлығы мен рухани мұрасын сақтау ұстанымы көрініс табады.

Әдістеме және зерттеу әдістері. Бұл зерттеу қазіргі қазақ өлеңдеріндегі ауыл өміріне сағыныштың көркемдік сипатын Қалқаман Сариннің «Арқаттағы біздің үй» өлеңі негізінде талдап, саралауға бағытталған.

Зерттеуәдебиеттануғылымсаласыныңпоэтикалықталдау, мәтінталдаужәнекөркемдік әдістерді қолданатын бағыттарына тікелей сүйенеді. Қазақ әдебиетіндегі ауыл тақырыбы структурализм, компаративистика және герменевтикалық талдау тәсілдері басшылыққа алынады. Яғни, лирикалық туындының астарлы мәнін анықтауда герменевтикалық әдіс қолданылды. Басқа да шығармалармен салыстыруда компаративистикалық әдіс назарға алынды. Сондай-ақ туындының адам жанына әсер ететін эмоцияналды жағын анықтауда психологиялық-эстетикалық әдістері қолданылды.

Талқылау мен бақылау. Қалқаман Сариннің «Арқаттағы біздің үй» атты өлеңі туған жерге, туған ауылға деген еш жасандылығы жоқ шынайы сағыныштан ерекше махаббаттан туған. Автордың ауылға деген сағынышы мен ауыл тұрмысын сипаттауы ауыл бейнесін көркем, құнды әрі мағыналы етіп бейнеледі. Ақын өлеңінде ауыл тіршілігінің сұлулығы мен адамдар арасындағы жылылық айтылады. Мысалы, «Түнді жамылып ап, түгел тылсым көшке еретін» деген тармақ арқылы автор ауылдың ерекше мүлгіген тыныштығын, табиғат пен ауылдағы адам өмірінің сөзсіз, қимылсыз үйлесімділігін көрсетеді [4, 66]. Түнмен бірге ауып жүрген тылсым табиғат бейнесі оқырманға ауыл күйінің тыныш әрі қимас келбетін жеткізеді. Қазіргі қазақ поэзиясында «Ауыл» тақырыбы көбіне ойсурет, яғни образды суреттеу арқылы көрініс табады. Бұл ойсуреттер ұлттық мақсаттың, рухани жадтың көркемдік бейнесі ретінде қалыптасқан [5, 41]. Мысалы өлеңде әке мен ананың болмысын суреттегенде «Әкеңе айтам! – деп қорқытып, жүреді Анам жұмсақ ұрсып» тармағы қазақ ауылындағы отбасы құндылықтарының адам санасына сіңіп кеткен заңдылықтарын баяндайды [4, 66]. Бұл жолда қазақ отбасындағы ананың баласына деген ізгілікпен құрылған мейірімді қарым-қатынасы бейнеленеді. Әкенің әр қазақ отбасындағы жоғары орны да бір ауыз сөзбен түсіндіріледі. Осылайша, өлеңнің әр сөзінен ауылдағы қазақы отбасының ұлттық ерекшеліктері байқалады. Өлеңдегі «Кеш батса да жүруші едік, кешіп

бастан күйді осындай» жолдарында ауыл балаларының ойынға деген ынтасы, балалық шақтың табиғи сәттері бүкпесіз суреттеледі [4, 66]. Бұл – ауыл балаларына ғана тән, ерекше әсерлі сәттер. Ақынның «Ай көңілге нұрын сеуіп» тармағы табиғаттың адам баласына қалай әсер ете алатындығы поэтикалық түрде жеткізеді. Айдың жарығы көңілге жылу беретіндей, жүрекке тыныштық сыйлайтындай әсерде қалдырады. Бұл көрініс ауылдың табиғи келбетін ерекше етеді. «Ай көңілге нұрын сеуіп» көркемдегіш құралын әрі қарай зерделей отырып, бұл тармақтың табиғат пен адам арасындағы терең үндестікті көрсетуге бағытталғанын аңғаруға болады. Мұндағы айдың жарығы ауыл өмірінде тек физикалық күйдегі емес, эмоционалдық мағынаға ие. Ай – тыныштық символы. Автор ай жарығының адам көңіліне шуақ шаша алатынын айқындап, табиғаттың жанды жадырататын күйін сипаттайды. Бұл тұста ай ауыл тұрғындарының өміріндегі шынайы тылсым белгісі ретінде көрініс табады. «Ай» концептісі қазақ танымында жарық пен үміттің символикасы. Айдың жарығы – табиғаттан берілген үмітті, жаны жайсаң ауыл тіршілігін, ақкөңіл әрі қонақжай адамдардың жарық көңілін бейнелейді. Қазақ мифологиясында да «ай» бейнесі көбінесе өмірдің жалғастығы мен жаңаруын, тұрақты қозғалыс пен тыныштықты білдіреді. Айдың әр түн сайын аспанда қайта көрінуі – табиғаттағы циклдік заңдылықтардың символы ретінде қабылданады. Ай аспанда жарқырағанда, ол қараңғылықты сейіліп, үміт пен жарықтың нышанына айналады. Айдың «көңілге нұр себуі» тіркесі осы мифологиялық тұрғыдан алғанда, адамға рухани қолдау көрсететін, жақсылық пен үміттің тұрақты қайнар көзі ретінде қарастырылады. Ауыл тұрғындары үшін айдың жарығы қараңғы түнде қауіп-қатерден қорғаушы күш секілді, табиғаттың мәңгілік циклдерімен бірлікке шақыратын белгі.

Қазақ өлеңдерінде ауылға деген сағыныш, ауылдағы балалық шаққа деген сағыныш табиғат құбылыстары арқылы беріледі. Біз қарастырған «ай» концептісімен қатар жүретін тағы бір табиғи құбылыстың аты – «Күн». Ай мен күн – өмір мен өлімнің, жарық пен қараңғылықтың, қозғалыс пен тыныштықтың пәлсапалық тұрғыда қарама-қарсы әрі бірін-бірі толықтыратын символдары ретінде көпшілікке таныс. Қалқаман Саринмен замандас Ақберен Елгезектің де «Екі ауыл» өлеңіндегі «Бірінде – Ай, бірінде – Күн-шаңырақ...» жолдары осы ұғымдардың өзара байланысын бейнелейді [6, 215]. Ақын Айды – тыныштықтың, өткен өмірдің белгісі, ал Күнді – тіршіліктің, жалғасып жатқан өмірдің символы ретінде сипаттайды. Қазақ лирикасында Ай мен Күннің тақырыптарға арқау болуы және қарсы мәндес ұғымдарды білдіру үшін қолданылатын тұстар кездеседі. Мысалы, Абайдың «Желсіз түнде жарық ай» өлеңінде «ай» табиғаттың тылсымға толы тыныштығын бейнелейді [7, 78]. Мағжанның «От» өлеңінде динамикалық жалындаған өмірдің бастауы ретінде «Күн» беріледі [8, 134]. Сондай-ақ Серікбол Қондыбайдың көшпелі халықтар үшін Күннің рухани танымында үлкен маңыздылығы бар екенін айтады. Күн түркі халықтарында басты құдіретті күш ретінде көрінетіндігін баяндайды [9, 67]. Бұл тұжырым Ақберен Елгезек, Қалқаман Сариннің өлеңдеріндегі тіршілік нышанымен сабақтасады.

Роза Мұқанованың «Мәңгілік бала бейне» туындысында «ай» концептісі терең символдық мәнде құрылған. Әсіресе, радиацияның ауыр зардабын тартқан Ләйләнің ішкі толқынысқа толы әлемі мен оның табиғатпен ғана байланысы арқылы бұл концепт айқын көрінеді. Айдың толықсып тұруы – Ләйләнің жан дүниесінің тереңдігі мен оның рухани ізденісінің жоғары екендігін байқатады [10, 197]. Осылайша «ай» концептісі кейіпкердің ішкі жан әлемін ашудың көркемдік құралы ретінде тақырыпқа арқау болып, оның үміті мен қайғысының символикалық үйлесімін көрсетеді.

Айды қараңғылыққа шапағат төтетін бейне ретінде сипаттау көрінісі – Қалқаман Сариннің туындысындағы үміт пен Роза Мұқанованың кейіпкерінің үзілмес арман-тілегін ұштастырады. Қалқаман Сариннің «Айдың көңілге нұрын себуі» тармағы ауылдағы қарапайым өмірдің жеңілмейтін жігерлі рухын, қиындықтарға берілместен әрдайым бір жарық нүктені іздеуі, сол арқылы өмірге деген құштарлықты ояту идеясын байқатады. Сондай-ақ, өлеңдегі лирикалық кейіпкер ауылға деген сырлы сағынышты және оның әрбір

сәтін жеткізуде маңызды орынға ие. «Біздің үйдің шамы бірақ, бәрінен де кеш сөнетін» деген жолдардағы шамның кеш сөнуі ауылдағы қара шаңырақтың ерекшелігін, оны қимастықпен еске алуын көрсетеді. Өлеңде **эмоционалды ырғақ пен қайталау** басымырақ. Сондай-ақ, кейбір тармақтарда ауылға деген сағыныш сезімі нығая түседі. Ауыл тіршілігінің бір сәтін анығырақ жеткізу үшін ақын қайталау және ырғағы бар тіркестерді шебер қолданады. Бұл оқырманға да сол ауылдың жайдары жағдайына еніп, балалық шаққа саяхат жасауға мүмкіндік береді.

Өлеңнің келесі бір бөлігінде отбасылық қарым-қатынастар мен ауыл тұрмысын сипаттау үшін қарапайым, шынайы ұғымдар қолданылады. Ақын анасы мен әкесінің қарым-қатынасын жеткізуде «Анам – момын, Әкем – қатал, Бір біріне жақын, серік» деп сипаттайды [4, 66]. Мұнда отбасындағы ананың сабырлы және мейірімді келбетін, әкенің қаталдығы арқылы отбасындағы мызғымас тәртіпті көрсету байқалады. Бұл тәсіл отбасылық құндылықтарды қалыптастырады, ауыл баласының бойындағы терең құрмет пен сүйіспеншілік сезімін бейнелейді. Ақын ананы «момын», әкені «қатал» деп сипаттай отырып, олардың баланың тәрбиесіндегі рөлін баяндайды. Бұл контраст арқылы ақын отбасындағы үндестік пен тәртіпті жеткізуге тырысады. Қалқаман Сарин осы өлең арқылы қазақ ауылына тән өмір салты мен ауылдық менталитетті көрсетеді. «Кілең ұлдар қатар-қатар, Кілем үсті жатушы едік» деген тармақ отбасылық бірліктің, туыстық жақындықтың рухани және мәдени көрсеткішін айқындайды [4, 66]. Өлеңде қолданылған синтаксистік құрылымдар, мысалы, қайталаулар мен параллель құрылымдар, өлеңнің ырғақтылығын арттырып, оқырманның назарын негізгі идеяларға аударады. Мысалы, «Кілең ұлдар қатар-қатар, Кілем үсті жатушы едік» жолдары балалық шақтың ұжымдық естеліктерін бейнелейді. Осы тармақтардан сол кезеңге де тарихи және мәдени сараптама жасай аламыз. Өлең тәуелсіздік тұсында жазылғанымен балалық шақтағы сәттерді де ерекше толғаныспен тебірене еске алады. Ауылдағы қара шаңырақтың, отбасының қонақжайлығын, кеңдігін сипаттай отырып, балалардың ортасына тән еркін өмірді ерекше толқыныспен жеткізеді. Автор қазақ ауылдарының тарихи тұрғыда қалыптасқан мәдени болмысын баян етеді. Өлеңдегі «Шілде күні. Өрт айнала, Терезеден түскен арай» жолдары жаз мезгіліндегі ауыл тіршілігін көркемдегіш құралдар көмегімен әсерлі етеді [4, 66]. «Өрт айнала» тіркесі шілде айының қапырық ыстығын білдірсе, «Терезеден түскен арай» балалық шақтағы таңғы шуақты, алаңсыз ойын күндерін еріксіз еске түсіреді. Осы тармақтар арқылы ақын ауыл табиғатының эстетикалық мәнін, ауылдың өзіне тән мінезін ашады. Табиғат бейнесі балалық шақтағы қуаныш пен сағыныш сезімдерін нығайтып, ауыл өмірінің поэтикалық символына айналады. Өлеңдегі «Оянушы ек түске қарай» немесе «Жалаң аяқ жаз өтеді» жолдары ауыл балаларын қала балаларына қарағанда еркін, табиғатқа жақын өмір сүретінін эстетикалық тұрғыда жеткізеді [4, 67]. «Жалаң аяқ жаз өтеді» – табиғаттың баланың өміріндегі орны мен маңызын көрсету үшін көркемдегіш құралдар қолданылған. Нақтырақ айтсақ, «Жалаң аяқ жаз өтеді» тармағы көркемдік тұрғыдан бірнеше бейнелеу құралдарының тоғысын көрсетеді. Біріншіден, бұл жолда **эпитет** қолданылады. Себебі, «жалаң аяқ» тіркесі балалық шақтың еркіндігі мен табиғатпен үйлесімділігін сипаттайды. Екіншіден, бұл жолда **метафора** байқалады. «Жалаң аяқ жаз» тіркесі жаз мезгілін адам бейнесінде елестетіп, оның жеңіл, еркін сипатын көрсетеді. Үшіншіден, бұл жолда **аллитерация** бар. Өйткені, «ж» дыбысының қайталануы өлеңнің дыбыстық үйлесімділігін арттырып, оқырманның назарын аударады. Жалаң аяқ жүріп, бала табиғатпен үндесіп, байланыста болады. Ол байланыс ауыл өмірінің бір бөлшегі. Автор өлеңін әлеуметтік-психологиялық тұрғыда талдап көрейік. Мұнда баланың табиғатпен тығыз байланысы, ауылдағы қарапайым тұрмыс-тіршілік арқылы қалыптасқан өмірге бейімділігі көрініс табады. Сонымен бірге, бұл шумақтарда бала болмысының еркіндігі байқалады, бұл ауылдағы тіршіліктің жайбарақат болмысын бейнелейді. Өлеңнің шумақтарында жаңа киім, мектеп сынды дүниелік қажеттіліктер туралы айтылады. «– Не киеміз? Күзде – мектеп» жолдары ауыл өмірінің материалдық жағын көрсетсе де, ақын оны тым жеңіл, ойнақы қалыпта оқырмандарға ұсынады [4, 67]. Ауылдық жерде материалдық тапшылық

жиі кездессе де, ол ешқашан ауыл баласының рухани байлығына кедергі келтірмейтінін, жүзіне мұң салмайтындығын ұғындырады. Бұл тармақтардан экзистенциалистік сипатты байқаймыз. Осы арқылы ақын материалдық құндылықтардың емес, табиғат пен отбасылық құндылықтардың өмірдегі ең басты керек қажеттілік екенін түсіндіреді. Ақынның әрбір поэтикалық деталі қарапайым ауыл өмірінің сырын аша отырып, ауыл табиғаты мен тұрмысын терең түсінуге үндейді.

Қалқаман Сариннің «*Арқаттағы біздің үй*» өлеңінің жалғасы ауыл өмірін, оның эстетикасын, балалық шақтың естен кетпес кезеңдерін суреттейді. Ақынның ұсақ детальдарды дәл әрі әсерлі етіп жеткізуі, табиғаттың, отбасының және ауылдық өмірдің рухани мәнін, сырын ұғындырады. Өлеңде метафоралар, символдар және басқа да көркемдегіш құралдардың жүйелі пайдалану арқылы ауыл бейнесі, оның адам өміріндегі орны айқындалады. Өлеңнің тағы бір шумағында балалық шақтың қарапайым, бірақ сонымен бірге жанға жылы, ерекше сәттері көрініс табады. Мысалы, «*Ақ көйлекті (ағамдікі), Кетседағы сарғыш тартып*», бұл жолда ақ көйлектің тек киім ғана емес, балалық шақтың, отбасылық қарым-қатынастың да символы екенін көруге болады [4, 67]. Ақ көйлек ауыл өмірінің бір қажетті бейнесіне айналады, оның сарғыш тартып, ескіргені де – уақыттың өтуі мен өткен шақтың сағынышын, дәстүрдің құндылығы мен туыстық байланысты бағамдайды. Осылайша, ақ көйлек тек сыртқы киім емес, баланың туған үйіне деген, отбасының қамқорлығына деген қатынастың символына айналады. Өлеңде балалық шақтың қызыққа толы сәттері, оның табиғатпен және тұрмыс-тіршілікпен байланысты кезеңдері ерекше сипатталған. «*Таңсәріден, тым тымырсық, Мектеп бардық таласа ерте*» деген жолдарында баланың өміріндегі бақыттың шынайы көрінісін, оның таңсәріден мектепке асыққанын, табиғат пен адамдардың үндестігін және күнделікті қарым-қатынасының табиғилығын көрсетеді. Таңғы уақыттың тымырсық болуы баланың өмірін жаңалыққа, ертеңгі күнге деген үмітпен тоғыстырады. Бұл – ауыл баласының қарапайым өмір сүру тәсілінің көрінісі. Өлеңде дыбыстық үйлесімдер арқылы эмоционалды әсер күшейтіледі. Мысалы, «*Таңсәріден, тым тымырсық*» жолындағы «т» дыбысының қайталануы таңғы тыныштық пен салқындықты сезіндіреді. Туындыда жоғарыда айтқанымыздай көркемдегіш құралдар өлеңнің жаңа бір тынысын ашып тұрғандай [4, 67]. «Қалтамызда – құрт, ірімшік, Арқамызда – ала сөмке» жолдары арқылы ақын ауыл баласының өмірін қарапайым әрі шынайы етіп суреттейді [4, 67]. Бұл жерде тағамның және қарапайым киімдердің, еңбек пен табыс үшін өмір сүрудің символдары ретінде қолданылғанын көруге болады. Құрт пен ірімшік ауыл тұрмысында кәдімгі өнімдер, ала сөмке – оқуға, еңбекке деген бейімділіктің символы. Сондай-ақ «*Ауылдағы үй! Бақ, ырысым, Бақытым да – өзінде еді*» жолдарында ауылдың мәні мен құндылығы көрсетіледі. Бұл жердегі «бақ» және «ырыс» сөздері тек материалдық байлық емес, сонымен қатар адамның ішкі жан дүниесінің байлығын, рухани қанағат сезімін білдіреді [4, 67]. Ақын ауыл өмірінің қарапайым көріністерін терең мағыналы метафоралар арқылы жеткізеді. Мысалы, «*Ауылдағы үй! Бақ, ырысым*» жолында үй тек физикалық кеңістік емес, сонымен қатар бақыт пен берекенің символы ретінде көрінеді. Ауылдағы қара шаңырақтың бейнесі бала үшін тұрақтылықтың, тыныштықтың, сүйіспеншіліктің символы болмақ. Өлеңде үй тек физикалық құрылыс емес, бақыт пен шаттықтың ордасы ретінде бейнеленеді. Экзистенциалистік ойлар мен уақыттың өтуі де өлеңде өзіндік астармен беріледі. *Бар байлығым сенде менің, Өтсе дағы уақыт сырғып*» жолдары уақыттың өтуі мен өткінші өмірдің мағынасына пәлсапалық көзқарас ұсынады [4, 67]. Ауылдың қарапайым өмірі мен оның адамға деген әсері уақыттың сырғып өтуіне қарамастан, адамның ішінде тұрақты бақыт, сағыныш және рухани байлық қалатынын білдіреді. Бұл жолдар ақынның ауылға, оның өткен кезеңдеріне деген сағыныш сезімін көрсетеді. Уақыт өтсе де, балалық шағының, ауылдағы өмірінің бағасы мен мәні еш өзгермейді. Сондай-ақ, құндылықтардың символикалық мәнде берілуі де өлеңнің басты идеясына әсер етті. Ақынның «*Жаратқанға тәубе дедім, Жаратпаған бақытсыз қып*» жолдарында адам мен табиғат арасындағы, адамның Жаратқанмен байланысы, сонымен бірге өмірдің мәні мен тұрақтылығы туралы ой толғанады [4, 67]. Өлеңнің соңғы бөлімі діни

және философиялық тұрғыдан терең ойларды білдіреді. Ауыл мен табиғаттың одақтасып, адамның ішкі жан дүниесін тыныштандыратын күш болып табылатыны көрсетіледі. Бұл – ауылдың адам өміріндегі тыныштық, тұрақтылық, бақыты мен өмірдің мәні туралы пікірдің көрінісі. Қалқаман Сариннің «Арқаттағы біздің үй» өлеңі қазақ ауыл өмірінің қарапайым сұлулығын, табиғат пен адамның байланысын, балалардың өміріндегі қуаныштар мен сағыныш сезімдерін терең бейнелейді. Өлеңдегі метафоралар, символдар, көркемдегіш құралдар мен әдеби тәсілдер ауыл өмірінің поэтикалық бейнесін ашып, оқырманды туған жердің, отбасының, балалық шақтың мәнін түсінуге шақырады. Ақынның сөздері арқылы біз ауылдың рухани байлығын, оның адам өміріндегі терең маңызын сезінеміз. Қалқаман Сарин ауыл өмірін, балалық шақты, отбасының құндылығын, табиғаттың адамға әсерін жоғары поэтикалық деңгейде бейнелеген. Ақын метафораларды, символдарды, ритм мен өлшемді шебер пайдаланып, ауыл мен отбасы өмірінің маңызын көрсетіп, оқырманды терең ойларға жетелейді.

Нәтижелер. Қалқаман Сариннің «Арқаттағы біздің үй» атты өлеңін зерттеп, зерделеу кезінде қазіргі кезеңдегі қазақ лирикасында ауыл тақырыбының маңыздылығы айқындалды. Автордың поэтикалық тілі ауылдың тыныс-тіршілігін көрсетуде табиғат құбылыстарымен байланыстыруда ерекше рөл атқарған. Ауыл өмірінің салтын, сипатын көрсетуде көркемдегіш құралдарды шебер пайдаланған. Автор өлеңінде туған ауылға деген сағыныш лирикалық кейіпкерлердің болмысы арқылы беріліп, түрлі көркемдік детальдар мен символдық мәнмен айшықталған. Ауылға деген сағыныш табиғат көріністерімен өрнектеліп, күнделікті ауыл тіршілігі, отбасылық құндылықтар үндестікте суреттелген. Ауылға деген сағынышты өлеңмен өрнектеп жеткізу шебер суреткерліктің белгісі. Сағат Әшімбаев өлең туралы толғанысында: «Өлең әдебиеттің көне жанры ғана емес, көлденең көк атты кимелей алмайтын көш бастаушы көсем жанры. Мәселен, проза әдебиеттің еркін түрі әрі етек-жеңі кең формасы болса, өлең қиюы бөлек қиын саласы» [11, 164], - деп ой толғанысын білдіреді. Қалқаман Сариннің ауыл тақырыбына арналған аталмыш өлеңі ата қоныс, ата жұрт, мәңгілік ел ұғымдарымен сабақтасады. Мәңгілік ел идеясының негізгі тамыры мен тұтқасы туған жер ұғымымен байланысады [12, 10]. Сондай-ақ, автор туған ауылдың тыныс-тіршілігін сипаттаумен ғана шектелмейді, уақыт пен кеңістік арасындағы ішкі үндестікті баяндауда поэтикалық тәсілдерді шебер қолданған.

Қорытынды. Қалқаман Сариннің «Арқаттағы біздің үй» өлеңінде қазіргі қазақ поэзиясындағы ауыл өмірінің сағынышы айқын көрініс тапқан. Ақын ауылдың тұтас болмысын қарапайым, бірақ терең мағыналы поэтикалық өрнектермен жеткізе білген. Өлеңдегі ауыл көріністері, отбасы құндылықтары, табиғат пен адамның үйлесімділігі, сондай-ақ ұлттық болмысқа тән ерекше детальдар шығарманың көркемдік құндылығын арттыра түседі.

Қазіргі қазақ поэзиясында ауыл тақырыбы әртүрлі пішінде айтылып келе жатқаны белгілі. Дегенмен, Қалқаман Сарин поэзиясы бұл тақырыпты тың көркемдік арнаға көтере отырып, оқырманға тек ауылға деген сағынышты ғана емес, сондай-ақ ұлттық болмысты түсінудің ерекше кілтін ұсынады. Автор өлеңіндегі сағыныш пен балалық шақты образды суреттеу мен эмоционалды реңк арқылы ауыл тіршілігінің нәзік иірімдерін сезінуге мүмкіндік береді. Бұл шығарма қазақ әдебиетіндегі ауыл лирикасының көркемдік құндылығы жоғары жанр екенін тағы бір мәрте дәлелдейді. Сонымен қатар, өлеңде қолданылған көркемдік тәсілдер – эпитеттер, метафоралар, аллитерациялар және синтаксистік құрылымдар – шығарманың поэтикалық шеберлігін айқындайды.

Қалқаман Сариннің поэзиясы ауыл тақырыбын жаңаша қырынан қарастырып, ұлттық болмысты тереңінен түсінуге мүмкіндік береді. Оның шығармалары қазақ әдебиетіндегі ауыл лирикасының дамуына елеулі үлес қосып, оқырманның рухани әлемін байытады.

Әдебиеттер

1. Нұрдаулетова Б. Когнитивтік лингвистика. – Алматы: Дәуір, 2011. – 312 б.
2. Белинский В.Г. Поэзияны тегі мен түріне қарап бөлу. – М.: Наука, 1950. – 473 с.
3. Сәрсенбай О. Менің мекенім. – Алматы: Қайнар. – 2002. – 544 б.
4. Сарин Қ. Құс жолындағы керуен. – Астана: Профи Медия, 2014. – 144 б.
5. Карипжанова Г.Т., Абикенова Г.Т., Саликжанова Ш.Б. Қазақ поэзиясындағы «Ауыл» бейнесі // Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университетінің хабаршысы. Филология сериясы №1(130)/2020 – Б. 37-44. DOI: <https://bulphil.enu.kz/index.php/main/article/view/391/238>.
6. Елгезек А. Шексіздік сыртындағы шам. – Алматы : Хантәңірі, 2014. – 315 б.
7. Құнанбайұлы А. Таңдамалы өлеңдер. – Алматы : Жазушы, 1985. – 176 б.
8. Жұмабаев М. Өлеңдер/поэмалар. – Алматы: Ан Арыс, 2009. – 320 б.
9. Қондыбай С. Қазақ мифологиясына кіріспе. – Алматы: Арыс, 2008. – 376 б.
10. Мұқанова Р. Шығармалары. Әңгімелер, драмалар, сұхбаттар. – Алматы: Арда, 2014. – 322 б.
11. Әшімбаев С. Екі томдық шығармалар жинағы. Бірінші том. Астана: Елорда, 2006. – 392 б.
12. Alimbayev A.E., Daurenbekova L.N., Kemenger K.R., Imanberdiyeva S.K., Bashirov N.K. The Idea of Eternal Country in the First Epic Poems of the Turkic People // Rupkatha Journal on Interdisciplinary Studies in Humanitiesthis link is disabled, 2020, 12(4). – P. 1–11. DOI: .

М.С. ЖӘЛЕЛОВА

Евразийский национальный университет имени Л.Н. Гумилева, Астана, Казахстан

М. АРСЛАН

Университет Памуккале, Денизли, Турция

НОСТАЛЬГИЯ ПО ДЕРЕВНЕ В ПОЭЗИИ КАЛКАМАНА САРИНА: ХУДОЖЕСТВЕННЫЕ ОБРАЗЫ В ПОЭЗИИ (НА ПРИМЕРЕ СТИХОТВОРЕНИЯ «АРҚАТТАҒЫ БІЗДІҢ ҮЙ»)

Аннотация. Данная статья посвящена анализу художественного образа ностальгии по деревне в поэзии Қалқамана Сарина. Через лирические приёмы стихотворения «Арқаттағы біздің үй» раскрываются ностальгия по деревенской жизни, тёплые воспоминания детства и любовь к родной земле. Поэтический язык, изобразительно-выразительные средства и символика в стихотворении направляют читателя к глубокому пониманию национальной самобытности.

В процессе исследования применён сравнительно-исторический метод; произведён анализ темы деревни на основе её отражения в современной казахской лирике. Деревня рассматривается как основа семейных ценностей и национального духа (с приведением конкретных примеров из творчества поэта).

В статье подчёркиваются интуитивная глубина, эмоциональные переживания и поэтическое мастерство Қалқамана Сарина. Ностальгия по деревне в его стихах оценивается как образец гармоничного соединения традиции и новаторства. Учтены мнения литературоведов, что позволяет более чётко обозначить место творчества поэта в современном литературном пространстве. Жизнь сельских людей, мотивы ностальгии по прошлому в его поэзии тесно переплетаются с национальным самосознанием и казахским миропониманием. В стихах Сарина читатель ощущает не только ностальгию по родной земле, но и глубокое уважение к национальным ценностям.

Образ деревни в произведениях Калкамана Сарина, оказавший заметное влияние на укрепление духовной силы современной казахской поэзии, раскрывается через процесс нового осмысления национальной идентичности в современной лирике.

Ключевые слова: Калкаман Сарин, поэзия, ностальгия по деревне, художественные приёмы, детство, природа, символика, казахская лирика.

M.S. ZHALELOVA

L.N. Gumilyev Eurasian national university, Astana, Kazakhstan

M. ARSLAN

Pamukkale University, Denizli, Turkey

NOSTALGIA FOR THE COUNTRYSIDE IN THE POETRY OF QALKAMAN SARIN:
ARTISTIC EXPRESSIONS IN POETRY
(BASED ON THE POEM «ARQATTAGY BIZDIN UI»)

Annotation. This article is dedicated to analyzing the artistic portrayal of nostalgia for the countryside in the poetry of Qalkaman Sarin. Based on his poem «*Arqattagy bizdin ui*», the poet's longing for village life, warm memories of childhood, and love for the homeland are revealed through lyrical techniques. The poetic language, imagery, and symbolism used in the poem guide the reader toward a deeper understanding of national identity.

The study employs comparative-historical methods to analyze the representation of rural themes in contemporary Kazakh lyric poetry. The village is described as a foundation of family values and national spirit, with specific examples from the poet's works provided.

The article highlights the intuitive depth, emotional nuances, and poetic mastery of Qalkaman Sarin. The nostalgia for rural life in his poetry is evaluated as a vivid example of the harmonious fusion of tradition and innovation. Literary scholars' perspectives are also considered, making the poet's place in today's literary landscape more evident. The lives of rural people and the theme of reminiscing about the past in his poetry are closely intertwined with national consciousness and Kazakh worldview. Through Sarin's poetry, the reader senses not only a deep nostalgia for the homeland but also a profound respect for national values.

The image of the village in Qalkaman Sarin's works, which has significantly contributed to the strengthening of the spiritual power of contemporary Kazakh poetry, reflects the process of reinterpreting national identity in modern lyrical expression.

Keywords: Qalkaman Sarin, poetry, nostalgia for the countryside, artistic techniques, childhood, nature, symbolism, Kazakh lyric poetry.

References

1. Nürdauletova B. Kognitivтік lingvistika. – Almaty: Däuir, 2011. - 312 b
2. Belinski V.G. Poeziyany tegi men türine qarap bölü. – M.: Nauka, 1950. – 473 s.
3. Särsenbai O. Menüñ mekenim. – Almaty: Qainar. – 2002. – 544 b.
4. Sarin Q. Qüs jolyndağy keruen. – Astana: Profi Media, 2014. – 144 b.
5. Karipjanova G.T., Abikenova G.T., Salikjanova Ş.B. Qazaq poeziyasındağy «Auyl» beinesi // L.N. Gumilev atyndağy Eurazia ülttyq universitetiniñ habarşysy. Filologia seriasy №1(130)/2020 – B. 37-44. DOI: <https://bulphil.enu.kz/index.php/main/article/view/391/238>.
6. Elgezek A. Şeksizdik syrtyndağy şam. – Almaty: Hantäñiri, 2014. – 315 b.
7. Qūnanbaiūly A. Tañdamaly öleñder. – Almaty : Jazuşy, 1985. - 176 b
8. Jūmabaev M. Öleñder/poemalar. – Almaty: An Arys, 2009. – 320 b.
9. Qondybai S. Qazaq mifologiasyna kirispe. – Almaty: Arys, 2008. – 376 b.
10. Mūqanova R. Şyğarmalary. Äñgimeler, dramalar, sühbattar. – Almaty: Arda, 2014. – 322 b.
11. Äşimbaev S. Eki tomdyq şyğarmalar jinağy. Bırınşı tom. – Astana: Elorda, 2006. – 392 b.
12. Alimbayev A.E., Daurenbekova L.N., Kemenger K.R., Imanberdiyeva S.K., Bashirov N.K. The Idea of Eternal Country in the First Epic Poems of the Turkic People // Rupkatha Journal on Interdisciplinary Studies in Humanitiesthis link is disabled, 2020, 12(4)7. – P. 1–11. DOI: <https://dx.doi.org/10.21659/rupkatha.v12n4.29>.

Авторлар туралы мәлімет:

Жәлелова Меруерт Серікқызы – Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университетінің докторанты, Астана, Қазақстан

Жәлелова Меруерт Сериковна – докторант Евразийского национального университета имени Л.Н. Гумилева, Астана, Казахстан

Zhalelova Meruert Serikkyzy – doctoral student of L.N. Gumilyov Eurasian national university

Мұстафа Арслан – философия докторы (PhD), Памуккале университетінің профессоры, Денизли, Түркия.

Мустафа Арслан – доктор философии (PhD), профессор университета Памуккале, Денизли, Турция.

Mustafa Arslan – Doctor of Philosophy (PhD), Professor Pamukkale University, Denizli, Turkey.